

גאוגרפיה — אדם וסביבה נתי"ב — ניתוח תופעות יסוד במרחב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמש שאלות על חבל ארץ שלא נלמד. עליך לענות על ארבע שאלות, לפי ההוראות בגוף השאלון. לכל שאלה — 25 נקודות; סה"כ — 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אטלס משנת 1993 ואילך:
— אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(בלי המילון למונחי הגאוגרפיה)
— אטלס כרטא — פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
— אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) רשום במחברתך את השם ואת שנת ההוצאה של כל אטלס שאתה משתמש בו.
(2) כדי להמחיש את תשובותיך תוכל להיעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

נתי"ב — ניתוח תופעות יסוד במרחב (100 נקודות)

בשאלון זה תיבדק יכולתך להתמודד עם שאלות העוסקות בחבל ארץ שלא למדת עליו.

השאלות מתבססות על מיומנויות בגאוגרפיה ועל מיומנויות חשיבה.

השאלות נסמכות על ניתוח מפות באטלס כללי ועל נתונים המובאים בשאלון.

חבל הארץ שהשאלון עוסק בו הוא **פולין**.

שים לב: המידע הגאוגרפי נמצא לא רק במפות החבליות והפיזיות שבאטלס, אלא גם במפות העולמיות והנושאיות

(כמו אקלים, אוכלוסייה, כלכלה).

רשום במחברתך את השם ואת שנת ההוצאה של כל אטלס שאתה משתמש בו
(אטלס אוניברסיטאי חדש, אטלס כרטא).

עליך לענות על ארבע שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שלוש מן השאלות 2-5.

(לכל שאלה — 25 נקודות)

ענה על שאלה 1 (חובה).

1. מבנה הנוף ועיצובו

- א. ציין שתי יחידות נוף בפולין, ותאר את המיקום של כל אחת מהן במדינה. (8 נקודות)
- ב. בחר באחת מיחידות הנוף שציינת בסעיף א, והסבר את הגורם העיקרי לעיצוב הנוף בה. (7 נקודות)
- ג. בתמונות 1-3 שבנספח נראים כל אחד מיישובים אלה, השוכנים באגן הניקוז של נהר הוויסלה בפולין.

— יְרֵשָׁה

— זְקוּפְנָה

— גְּדִינְסֵק

בחר בשניים מן היישובים, והעתק את שמותיהם למחברתך. ליד כל שם יישוב שבחרת ציין את מספר התמונה שבה הוא נראה.

נמק את קביעתך על פי המיקום של כל אחד מן היישובים באגן הניקוז של נהר הוויסלה: קו פרשת המים,

שפך הנהר, היובל הראשי של הנהר.

(10 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 2-5.

2. מיקום וגבולות

א. ציין את המיקום של פולין ביבשת אירופה.

הסבר השפעה אפשרית אחת של מיקום זה על הכלכלה בפולין.

(10 נקודות)

גבולותיה של פולין עברו שינויים רבים במהלך ההיסטוריה.

לפניך שתי מפות סכמטיות — מפה 1 המציגה את הגבולות של פולין בשנת 1939 (לפני מלחמת העולם השנייה),

ומפה 2 — המציגה את הגבולות של פולין בשנת 1945 (לאחר מלחמת העולם השנייה).

עיין בהן ובמפות שבאטלס וענה על הסעיפים ב-ג.

מפה 2 — הגבולות בשנת 1945

מפה 1 — הגבולות בשנת 1939

ב. ציין שמות של שתי מדינות שהגבול שלהן עם פולין השתנה בשנת 1945. (5 נקודות)

ג. עיין במפות שבאטלס, והסבר שני יתרונות לכלכלת פולין מן השינויים שחלו בגבולותיה בשנת 1945.

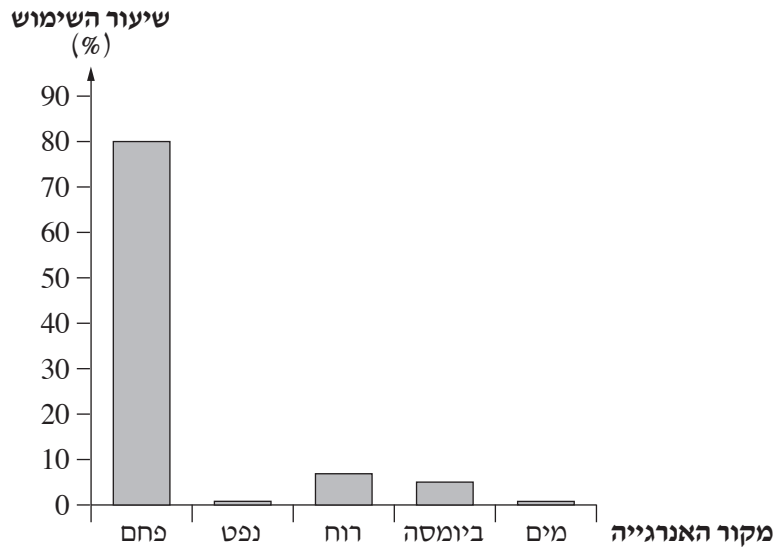
(10 נקודות)

3. אנרגייה

בגרף שלפניך מוצג שיעור השימוש בכמה מקורות אנרגייה להפקת חשמל בפולין, בשנת 2016. עיין בגרף, וענה על הסעיפים א-ב.

שיעור השימוש במקורות אנרגייה להפקת חשמל בפולין

(2016)

(מן האתר [www. iea.org](http://www.iea.org))

א. ציין את מקור האנרגייה העיקרי שמשמש להפקת חשמל בפולין.

הסבר שני גורמים לשימוש בו.

(10 נקודות)

ב. באיזה מקור אנרגייה מתחדש פולין משתמשת להפקת חשמל בשיעור הגבוה ביותר? הסבר מדוע.

(8 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. לפניך שני גרפים.

בגרף 1 מוצגים שיעורי צריכת האנרגייה מדלקי מאובנים (דלקים פוסיליים) בפולין בשנים 2010-2014.

בגרף 2 מוצגות כמויות הפליטה של פחמן דו־חמצני לאטמוספירה בפולין בשנים 2010-2014.

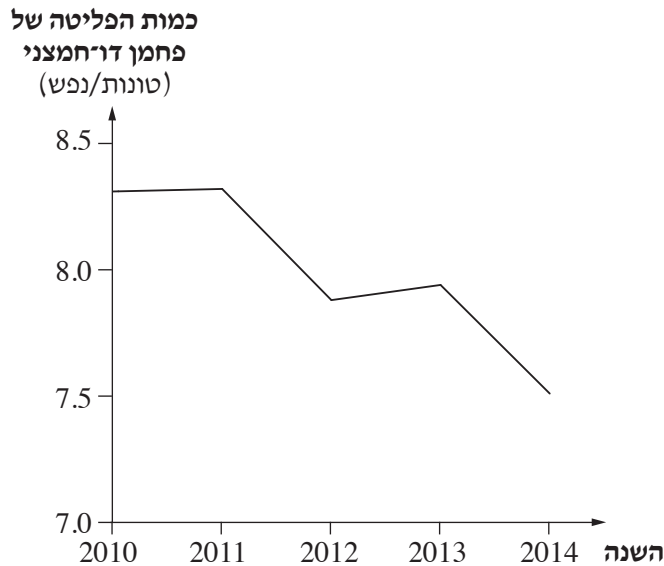
עיין בגרפים, וענה על התת־סעיפים (1)-(2) שאחריהם.

גרף 1: שיעור צריכת האנרגייה מדלקי מאובנים בשנים 2010-2014

(מקור: הבנק העולמי)

גרף 2: כמויות הפליטה של פחמן דו־חמצני בשנים 2010-2014

(מקור: הבנק העולמי)

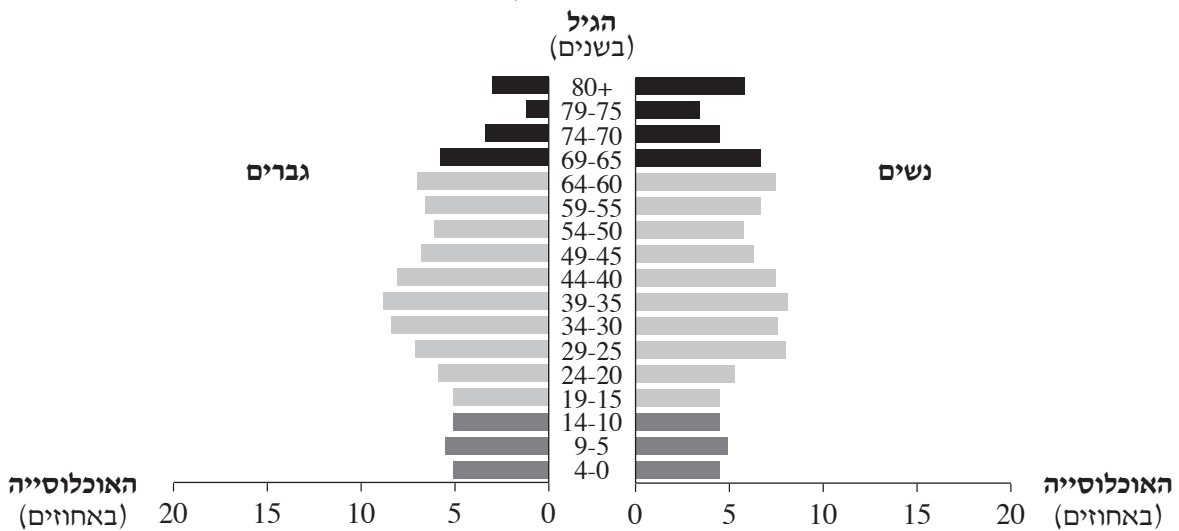
(1) ציין את מגמת השינוי הכללית הנראית בכל אחד משני הגרפים. (3 נקודות)

(2) הסבר את הקשר בין שתי המגמות שציינת בתת־סעיף (1). (4 נקודות)

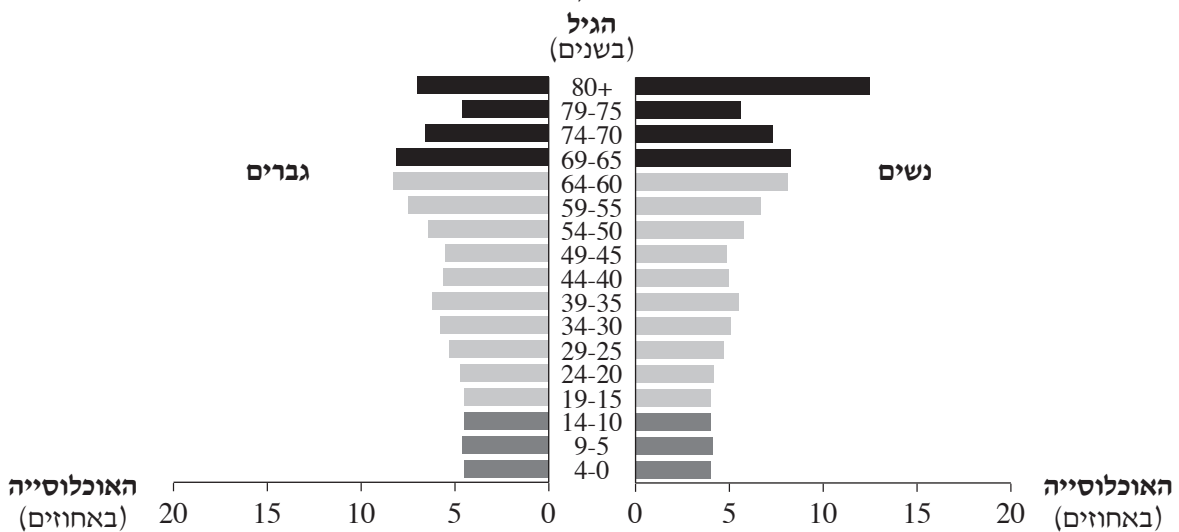
/המשך בעמוד 6/

לפניך שתי פירמידות גילים של פולין — האחת משנת 2018 והאחרת תחזית לשנת 2048. עיין בהן וענה על הסעיפים א-ג.

פירמידת גילים של פולין בשנת 2018

פירמידת גילים של פולין — תחזית לשנת 2048

(מתוך האתר www.census.gov)

- א. על פי פירמידות הגילים, תאר שני שינויים במבנה הגילים של אוכלוסיית פולין הצפויים בשנים 2018-2048. בתשובתך השתמש במושגים **אוכלוסייה תלויה** ו**אוכלוסייה יצרנית**. (7 נקודות)
- ב. הסבר גורם אפשרי אחד לשינוי הצפוי בשיעור **האוכלוסייה התלויה המבוגרת**, ותאר שתי השפעות של שינוי זה על החברה או על הכלכלה של פולין. (10 נקודות)
- ג. הצע שתי דרכים להתמודדות עם השינוי הצפוי בשיעור **האוכלוסייה התלויה המבוגרת** בפולין. (8 נקודות)

5. תחבורה ויישובים

א. לפניך טבלה ובה נתונים על גודל השטח ומאפייני התחבורה בפולין ובנורבגיה. עיין בטבלה ובמפות שבאטלס, והסבר את הקשר בין המאפיינים הפיזיים של פולין לבין מאפייני התחבורה בה. (6 נקודות)

מאפיינים	פולין	נורבגיה
גודל השטח (קמ"ר)	312,685	323,802
אורך מסילות הברזל (בק"מ)	19,231	4,250
אורך הכבישים (בק"מ)	417,026	93,870
אורך נתיבי השיט בנהרות ובתעלות (בק"מ)	3,997	1,577

(מתוך האתר www.cia.gov)

ב. (1) לפניך נתונים על אוכלוסיית הערים הגדולות בפולין בשנת 2016.

ורשה	—	1,753,977
קרקוב	—	765,320
לודז'	—	696,503
ורוצלב	—	637,683
פוזנן	—	540,372

עיין בנתונים, וקבע מהו המדרג העירוני בפולין. (3 נקודות)

(2) ורשה היא עיר הבירה של פולין. הסבר שני גורמי מיקום של העיר שתרמו להיותה עיר הבירה.

(7 נקודות)

ג. בצפון-מזרח פולין (גבעות מזוריה/הימות המזוריות) יש מעט יישובים. הסבר שני גורמים לכך. (9 נקודות)

בהצלחה!

נספח תמונות לשאלה 1

תמונה 1

(מתוך האתר ויקימדיה קומונס. צילום: Radoslaw Drozdewski)

תמונה 2

(מתוך האתר pixabay)

תמונה 3

(מתוך האתר ויקימדיה קומונס. צילום: Robert Putma)